

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות וחקירות שחיתות שלטונית
תאריך: ###	

1. מבוא:

1. הטיפול בעבירות כלכליות מורכבות, ובעבירות שחיתות שלטונית (להלן: עבירות צווארון לבן) אינו פשוט כלל ועיקר. מורכבות התשתית העובדתית ומורכבות הסוגיות המשפטיות שמתעוררות במהלך הטיפול בתיקים אלה, מצריכה התייחסות מיוחדת. פעמים רבות, ההתלבטויות מתעוררות עוד בשלב הראשוני, בו חשדות שונים מגיעים לרשויות החקירה, אשר אמורות להחליט האם יש מקום לפתוח בחקירה פלילית.
 2. אחת התובנות המרכזיות של העוסקים בטיפול בתיקי צווארון לבן היא כי נוכח מאפייניהם המיוחדים, רצוי שכבר בשלבים המקדמיים של החקירה ישולב פרקליט מלווה לצוות החקירה (או פרקליטה מלווה, או פרקליטים מלווים, והדיבור מכאן ואילך בלשון זכר יחיד נועד כמובן להקל על הקריאה, הא ותו לא). שילוב של פרקליט מלווה כאמור, צפוי לשפר באופן ממשי את איכות הטיפול בתיקים מסוג זה, ובכלל זאת לקצר את משך הטיפול בהם, אשר בדרך כלל הוא ארוך באופן יחסי.
 3. לאור עומס העבודה הקיים, לא ניתן לצוות לכל תיק העוסק בעבירות כלכליות/שחיתות ציבורית פרקליט מלווה. עם זאת, חשיבות רבה נודעת למעורבות הפרקליטות בתיקים מורכבים כבר בראשית הדרך, לפיכך גם בתיקים בהם לא ימונה פרקליט מלווה יש לשאוף לקיום שיח מקדים, בין החוקרים לפרקליטות, זאת באמצעות ישיבות סטטוס לשם עדכון והיועצות כללית אשר ינוהלו על ידי פרקליט המחוז/מנהל המחלקה הרלוונטיים וכן באמצעות מינוי רפרנט שירכז את הנושא, באופן שיפורט בהרחבה בהמשך.
 4. מסמך זה נועד לשמש כלי עזר לפרקליט המלווה חקירת עבירות צווארון לבן. חשיבותו של מסמך זה נובעת משני טעמים עיקריים:
האחד, המציאות הקיימת כיום היא, שפרקליטים מלווים חקירות באופן יום יומי, לכן עלינו לפתח את תורת ליווי החקירה, ללמוד אותה ולשכלל אותה.
השני, לעודד את השימוש בכלי של ליווי החקירה.
 5. כבר בפתח הדברים נדגיש שתי נקודות:
- ראשית, הפרקליט המלווה אינו מהווה תחליף לראש צוות החקירה. האחריות על ניהול החקירה ועל ההחלטות המתקבלות במסגרת החקירה נותרת על כתפי המשטרה¹. יחד עם זאת, בתי המשפט רואים בפרקליטות את הגורם האחראי, בין היתר, למחדלי חקירה ולא

¹ עלינו לזכור כי סמכות החקירה נמצאת בידי הרשות החוקרת, יחד עם זאת יש מספר סמכויות רלוונטיות המצויות בידי הפרקליטות, כגון: סמכות פרקליט מחוז לאשר פעולות חקירה מסוימות, סמכות תובע להגיש כתב אישום ולהורות על השלמת חקירה, סמכות פרקליט מחוז להגיש בקשה לסעדים זמניים. בעניין זה יש להבחין בין שלושה נושאים עיקריים שליווי החקירה יכול להתייחס אליהם: נושאים שבהם הסמכות היא בסופו של יום בלעדית של הפרקליט – ועל כן חובה על השוטף לקבל מרותו בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה. נושאים שבהם הסמכות היא של חוקר המשטרה אך הידע המקצועי הוא משפטי מובהק – בין בנושא של סדר דין – ניסיון להעריך קבילות או משקל של ראיה בעתיד, ובין בנושא מהותי – הבנה של המשמעויות חשבונאיות או משפטיות של מסכת ראיתית מסוימת. נושאים משטריים מובהקים – שבהם הפרקליט "נותן עצה" מתוך ניסיונו האישי.

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך ###	

מיצוי החקירה, ומצפים מהפרקליטות לגלות מעורבות לא רק בשלבי המשפט עצמו אלא גם בשלבי החקירה.² תפקידו של הפרקליט המלווה לשמש כ"גשר", המתווך בין העשייה בשלבי החקירה לבין זו שתבצע בשלב ניהול התיק בבית המשפט. תרומתו הייחודית של הפרקליט המלווה נובעת מניסיונו בהבאת פרשיות עבריינות בפני בתי-המשפט ומיכולתו לכוון את הדרך בתחילתה מתוך התחשבות באתגרים שיבואו בהמשך הדרך. מקצועיותו של הפרקליט המלווה תאפשר לו להתוות את הדרך המשפטית הנכונה והיעילה לביסוס החשד או להפרכתו, כמו גם לקטוע בעיבו נתיב חקירה עקר.³

שנית, הנחיה זו נוסחה במתכוון באופן רחב, תוך פירוט מירבי של שלבי החקירה השונים. המטרה היא להציג קווים מנחים ומסגרת פעולה עבור העוסקים בליווי חקירות בתחום הצווארון הלבן. בגדר הקווים המנחים שיוצגו להלן, מתאפשר מתחם פעולה רחב. אין ציפייה כי בכל חקירה וחקירה יפעל הפרקליט באופן מלא בהתאם לדרכים המתוארות בהנחיה זו. מה גם שלא כל הפעולות שמנויות להלן רלוונטיות בכל תיק ולא כל השלבים המפורטים מתקיימים בכל חקירה. כך למשל, לעיתים הפרקליט המלווה נכנס לליווי החקירה בשלבים מאוחרים של החקירה ולא בשלב הראשון. על כן, מסמך זה נבנה באופן מודולארי, המאפשר לפרקליט המלווה להתאים את אופי ליווי החקירה לשלב בו הוא הצטרף לתיק.⁴ ברור, כי קיימים הבדלים בין דרך הליווי של המחוזות השונים, בין אופיים של התיקים, בהיקף הזמן שהפרקליט יכול להקדיש לליווי החקירה ובאופי היחידות החוקרות ובאופיים, בכישוריהם ובצרכים של החוקרים בליווי.

הציפייה היא, אפוא, שהפרקליט המלווה יישם את עקרונות היסוד שיוצגו להלן, תוך שמסמך זה יציג בפניו מכלול של כלים, אשר בהם הוא יכול להשתמש בעת ליווי חקירה.

6. באופן כללי ייאמר, שעל הפרקליט המלווה להעריך, כבר בראשית הדרך במהלך החקירה, את היתכנות ביסוסו המשפטי של החשד על בסיס המידע הקיים, החומר שנאסף בחקירה וזה שצפוי להיאסף בהמשך. במקביל עליו להעריך את סוג הראיות המבססות, או מפריכות את החשדות, את קבילותן, את הפוטנציאל המצטבר שלהן ואת האפשרות המהותית והטכנית להביאן בסופו של דבר באופן משכנע בפני בית המשפט. על מנת שהפרקליט יצליח במשימה זו, מומלץ ללוות באופן שוטף את צוות החקירה, כפי שיפורט להלן. ליווי כזה

² ראו לדוגמא את דבריו של כבוד השופט רובינשטיין בע"פ 3090/11 "הרושם הוא שבתיקים רבים מדי מתגלים מחדלי חקירה. אמנם, מידע אני לכך שסניגורים, כידם הטובה ובחירתם לסייע לשולחם, מעלים מעטות רבות בדבר מחדלים, ועל בית המשפט לדבר בין עיקר לשפל וטקטי. אבל ישנם, כמו בענייננו, גם מחדלים "על אמת". חברי מנה במקרה דנא את המחדלים שניתן לעמוד עליהם, ושוב, גם אם לא הגיעו אלה לכלל עוול ועילה התערבות, האין ראוי למשטרה ולפרקליטות להפיק שוב ושוב לקחים לעניין הדרכה ופיקוח על חקירות?" (ניתן ביום 24.9.12).

³ נסיון העבר מלמד כי ליווי חקירה נכון של הפרקליטות, הוביל ליעול זמן הטיפול בתיק ולמניעת ביזבוז משאבים יקרים של רשויות החקירה והפרקליטות, לדוגמא: אי ביצוע מהלכי חקירה בכיוונים עקרים - שמאוחר יותר יתברר שאינם מוסכמים על הפרקליטות וכו'.

⁴ במקרים בהם הפרקליט המלווה מצטרף לליווי החקירה בשלבים מאוחרים, עליו לבחון את ההחלטות שהתקבלו בשלבים הקודמים ולהביע את עמדתו בעניין.

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך###	

עשוי, קרוב לוודאי, לחסוך השלמות חקירה מסועפות המאפיינות תיקים מעין אלו ובכך, לחסוך משאבי זמן וחקירה יקרים.

7. למען הבהירות יצוין, כי המסמך יציג את שלבי ליווי החקירה בסדר כרונולוגי, החל משלב החקירה הסמויה ועד לסיום החקירה הגלויה. זאת, למעט הנושאים הנוגעים לאכיפה כלכלית משולבת (שלבים ו' ו-ז'), אשר רלוונטיים בכל שלבי החקירה ויוצגו בסוף המסמך.

2. תורת הפעלה לליווי חקירה

1. שלב א': תחילת ליווי החקירה בשלב המוקדם ביותר האפשרי, רצוי עוד בשלב החקירה הסמויה:

בתיקים המתאימים, רצוי שהפרקליט המלווה יחל את ליווי החקירה בשלב מוקדם ככל האפשר. הפרקליט יקבל מצוות החקירה את "סיפור המעשה" המבוסס על החשדות הראשוניים, יעבור על חומר המודיעין הקיים, על כתבות הרשות לאיסור הלבנת הון ועל האזנות סתר (במידה וקיימות). כל זאת, במטרה לגבש, יחד עם צוות החקירה את רשימת החשדות הראשונית. שלב זה מתייחס לנקודת הזמן בה החשד מתחיל להיבדק על ידי היחידה החוקרת, לעיתים אף בטרם הוחלט באופן רשמי לפתוח בחקירה. כמובן, שההחלטה הסופית על החשדות שיחקרו הינה של המשטרה אך הפרקליט, לאור נסיונו, יכול ליעץ למשטרה לאלו כיווני חקירה יש את הסיכוי הגבוהה ביותר לבסס קיומה של עבירה.

תוצר שלב א': "רשימת חשדות ראשונית". כלומר, רשימה המחולקת לפי חשודים, וביחס לכל אחד מהם העבירות לכאורה שבהן הוא חשוד. רשימה זו תשמש מתווה ראשוני להמשך החקירה. כמובן שיש לעדכן את רשימת החשדות בהתאם להתפתחות החקירה.

דגשים:

א. עדכונים שוטפים מצד המשטרה, אינם לכשעצמם ליווי אפקטיבי. אמנם עדכונים עונים (באופן חלקי לפחות) על צרכי הפרקליט כהכנה מקדימה לקראת העברת התיק לפרקליטות, אך כשלעצמם, אינם מסייעים די לקידום החקירה ולשיפורה.⁵

ב. במידת הצורך יבוצע בשלב זה, לבקשת הפרקליט, עיבוי של המודיעין או כתבת הרשות, כדי לאשש או להפריך קיומם של חשדות נוספים. במידה ולא הופקה כלל כתבת רשות, הפרקליט ייזום פניה למשטרה במטרה להשיג כתבה שכזו.

ג. במידה וקיים חשד לביצוע עבירות מס הכנסה, רשות ני"ע, מע"מ - יש מקום לבצע היוועצות עם גורמים אלה כבר בשלב החקירה הסמויה. פניה לרשויות המס או לרשות ני"ע תאפשר, במקרים המתאימים, לעבות את תמונת המודיעין הקיימת, בטרם המעבר לחקירה

⁵ נוכח ההבדלים בין המחוזות והתיקים לא תובא במסמך זה הגדרה של מהם התיקים המתאימים לליווי חקירה. דומה כי נכון להגדיר קריטריונים בכל מחוז ויחידה רלוונטית בנפרד.

⁶ ניתן להצביע על מספר יתרונות משמעותיים לליווי חקירה, לעומת הסתפקות בעדכונים של הפרקליט: יעילות - עבודה במקביל ולא בטור, מניעת פעולה משטרתית בכיווני חקירה עקרים, לא תמיד ניתן לתקן בדעיכה את שלא נעשה בשלב הראשון (חקירה במקביל של חשודים, נחקרים שמחליטים לשתוק בשלב מאוחר יותר, תיאום עדויות וכו').

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך###	

גלויה. כל פניה לרשויות אלה, תעשה בהתאם לכללים הרלוונטיים בדבר שיתוף חומרי חקירה, בין אותן רשויות לבין המשטרה.

למותר לציין, כי שיתוף פעולה עם גורמים חיצוניים כאמור, רלוונטי גם לשלבים מתקדמים יותר של החקירה. המסר הכללי הוא שיש להיות ערים לחשיבות שתה"פ ולהתחילו בהקדם האפשרי. לשם הקיצור לא נחזור ונציין זאת בהמשך.

ד. בחקירות הנוגעות לחשדות לביצוע הלבנת הון, יש לשים לב כבר בשלב החקירה הסמויה לאבחנה בין עבירות המקור לעבירות הלבנת הון, כמו גם לצורך לאתר את הרכוש הרלוונטי לצורך בקשות חילוץ. הדגש הוא על חובת התביעה להוכיח גם את כל היסודות של עבירת המקור, אף אם החשוד לא יואשם בה בכתב האישום.

כמו כן, על הפרקליט לוודא שהמשטרה מודעת כי עליה לבסס את היקף פעולת עבירת המקור (בין היתר להוכחת עבירה פיסקאלית, ולביסוס הבניית הענישה) והיקף פעולת ההלבנה שכן היקף זה תוחם את היקף הרכוש הניתן לחילוץ לפי חוק איסור הלבנת הון. הפרקליט ייעץ למשטרה אלו מידעים נדרשים כדי לעמוד על היקף פעולת ההלבנה ויבחן האם ניתן להשיג מידעים אלו או חלקם עוד בשלב הסמוי.

2. שלב ב': ייעוץ לראש צוות החקירה בגיבוש תוכנית החקירה הסמויה:

לאחר סיום גיבוש החשדות הראשוניים, מתחילה החקירה הסמויה. בשלב זה הפרקליט המלווה ייעץ לראש צוות החקירה בעת גיבוש תוכנית החקירה הסמויה, אשר תכליתה לאפשר לצוות החקירה להחליט האם ונגד מי מהחשודים יש די ראיות המצדיקות מעבר לחקירה גלויה.

תוצר שלב ב': תוכנית חקירה מפורטת לשלב החקירה הסמויה.

דגשים:

א. אין כוונה כי הפרקליט המלווה יכתוב את תוכנית החקירה הסמויה. המטרה היא שהפרקליט המלווה יהא מודע לתוכנית החקירה המתגבשת, וישפיע עליה במידת הצורך.

ב. יש לזכור כי הידע המקצועי והבקיאות באמצעים החקירתיים נמצא בידי הצוות החוקר. לפרקליט, בשלב זה, נקודת מבט חשובה במספר היבטים:

(1) שאלות משפטיות.

(2) ניסיונו בניחול תיקים בבית המשפט, אשר מאפשר לו להעריך, מבעוד מועד, אילו סוגיות יתעוררו במהלך ניהול המשפט. כמו כן, הערכתו המקצועית לעניין סוגיות רלוונטיות הנוגעות לאפשרויות הפעולה השונות במהלך החקירה הגלויה.

(3) אילו ראיות עשויות לבסס בצורה הטובה ביותר את העבירה שבה נחשד יעד החקירה וכיצד להשיג ראיות אלו באופן שיהיו קבילות בהליך המשפטי הצפוי.

לאחר הצגת תוכנית החקירה הסמויה על-ידי הצוות החוקר, על הפרקליט להתייחס לשני היבטים:

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך###	

ראשית, הכוונת החקירה בהתאם ליסודות העבירות הנחקרות.

לשם כך על הפרקליט לוודא כי הוא מכיר היטב את היסוד העובדתי ואת היסוד הנפשי של כל אחת מן העבירות הרלוונטיות, כמו גם את הסוגיות המשפטיות המרכזיות שהן מעוררות. בהתאם לכך יכוון הפרקליט את החקירה.

שנית, ייעוץ ביחס לדרך הנכונה לבצע את החקירה בכל הנוגע לסדרי הדין וזכויות הנחקר.

ג. דוגמאות לשאלות מקצועיות שהפרקליט יכול לסייע בהחלטה לגביהן בטרם המעבר לחקירה גלויה:

- 1) מי מבין הנחקרים ייחקר באזהרה ובאלו עבירות יוזהר?
 - 2) האם להוציא צווי חיפוש, או צו המצאת מסמכים?
 - 3) סוגיות שונות בתחום חיסיון עו"ד לקוח, בין היתר בנוגע למסמכים שיתפסו - פניה לביהמ"ש להסרת החיסיון כן/לא?
 - 4) מה היא הדרך המשפטית הנכונה ביותר לביצוע חיפוש במתשבים?
 - 5) כיצד לתפוס ולחפש מידע במכשירים סלולאריים?
 - 6) כיצד להשיג ראיות הנמצאות בשרתי מחשב בחו"ל?
 - 7) באופן כללי - כיצד להשיג ראיות כך שיהיו קבילות בהליך המשפטי.
- ד. דוגמאות להכוונה מקצועית אפשרית בנוגע לאפשרויות פעולה:
- 1) האם נכון לבצע חיפוש ותפיסה לאחר מעבר על החומר ולימודו, טרם גביית הודעות, או האם עדיף לגבות מהחשודים גרסה ראשונה, במקביל לחיפוש (למרות החוסר במידע מלא לצרכי חקירה)?
 - 2) סוג הראיות הרלוונטי להוכחת הביצוע - לדוגמא: האם הכרחי לתפוס את הציוד שבוצעה בו העבירה או שדי בתיעוד/צילום ציוד-הביצוע?
 - 3) האם יש צורך לפנות בבקשה לסיוע משפטי?

3. שלב ג': לוי שוטף של החקירה הסמויה:

תוצר שלב ג': ייעוץ שוטף לראש צוות החקירה במהלך החקירה הסמויה, במטרה להגביר את האפקטיביות של החקירה הסמויה, באופן שיאפשר גיבוש עמדה מושכלת לעניין המעבר לחקירה גלויה.

בנוסף, מומלץ כבר בשלב זה, להכין ריכוז ראשוני של הראיות שנאספות בשלב החקירה הסמויה. אילו ראיות נוספת נדרשות על מנת לבסס כל אחד מהחשדות והדרכים להשיגן באופן שיהיו קבילות.

דגשים:

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך: ###	

א. רצוי כי הפרקליט ייתן משוב רצוף לפעולות החוקרים ותוצרי החקירה. כאמור, גם כאן, אין מדובר בהפיכת הפרקליט לחלק מצוות החקירה, אלא בקיום פגישות שוטפות בהתאם להתפתחות החקירה, כך שהפרקליט יתעדכן וייתן משוב בפרקי זמן סמוכים (כך הפרקליט גם יגיע להיכרות מעמיקה עם החומר הנאסף).

ב. בשלב זה הדגש יהיה בהכוונה ומיקוד של צוות החקירה לאיסוף הראיות הרלוונטיות מול החשדות, ומניעת מאמצי חקירה עקרים בכיוונים שלא סביר שבסופם יתגבש בסיס לכתב אישום (מצב בו גם אם יוכחו העובדות הנחשדות עדיין אין עבירה).

ג. ככל שמבוצעת האזנת סתר, הפרקליט צריך להיות מעודכן ולהביע עמדתו ביחס להנחיות שניתנו למשקלטים, (מובן, כי הפרקליט חייב להיות מעודכן באופן שוטף בתוצרי האזנות הסתר).

ד. הפרקליט צריך להיות מעודכן ולהביע עמדתו ביחס להוצאת צווים: האזנת סתר, המצאת מסמכים, חשבונות בנק וכד'.

ה. על הפרקליט להיות מודע ללוי המתוכנן למעבר לחקירה גלויה, ובמידת הצורך להשמיע את עמדתו בעניין: זוהי החלטה מרכזית בחקירה, המבוססת על איזון בין הצטברות חומרי החקירה, התועלת שבהמשך האיסוף הסמוי, הנזק העלול להיגרם מדחיית החקירה הגלויה והפוטנציאל שבפעולות החקירה הגלויות. בין שיקולי הפרקליט תובא גם שאלת זמינות הפרקליטות למתן מענה בשלב החקירה הגלויה.

4. שלב ד': ייעוץ לראש צוות החקירה בגיבוש תוכנית החקירה הגלויה:

בשלב זה הפרקליט המלווה ייעץ לראש צוות החקירה בעת גיבוש תוכנית החקירה הגלויה - שיעדה הסופי הוא ביסוס או הפרכת החשדות הראשוניים.

תוצרי שלב ד': תוכנית חקירה מפורטת, שביצועה המוצלח על ידי צוות החקירה, יאפשר לפרקליט המלווה לגבש בסיומה, באופן מהיר ויעיל, עמדה משפטית ביחס לתיק.

דגשים:

א. הפרקליט יסייע במיקוד החקירה, בשים לב ליסודות העבירה אותם יש להוכיח, ובהתאם להערכת הפרקליט את הדרך הנכונה לגבש את אותם יסודות באופן שיאפשר את הוכחתם בבית המשפט באמצעות ראיות קבילות.

ב. הפרקליט יכווין את צוות החקירה לבחון טענות הגנה אפשריות.

ג. הפרקליט יפעל לצמצום החשש שצוות החקירה יתעלם מראיות שסותרות את תזת התביעה ויתמקד בעיקר בראיות המגבשות את העבירות אותן עבר לכאורה החשוד.

ד. על הפרקליט להיות מעורב, בין היתר, בשאלות הבאות:

(1) מי מהנתקרים יחקר באזהרה?

(2) מה הסבירות למעצר עד תום ההליכים?

ה. הפרקליט יסייע לראש צוות החקירה במתן דגשים לחיפושים שיבוצעו בעת החקירה הגלויה:

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך###	

- (1) מה מחפשים בזירה (מיקוד ראיית)?
- (2) תיעוד ואופן חדירה למחשבים.
- (3) סימון מוצגים ותיעוד בזמן החיפוש.
- (4) איתור בעיות משפטיות פוטנציאליות.
- (5) רכוש שייתפס ואופן תפיסתו - לפי חוק איסור הלבנת הון, סעיף 32 לפסד"פ, הוראות החילוט בחוק המאבק בארגוני פשיעה או שאר הוראות התפיסה והחילוט הפוזרות ברחבי הדין.

1. הוצאת צווים לתפיסות זמניות לפי חוק איסור הלבנת הון או חוקים רלוונטיים אחרים: בחקירות בהן הדבר רלוונטי, הפרקליט ילווה את הכנות המשטרה להוצאת צווים לסעדים זמניים לפי חוק איסור הלבנת הון באופן שיאפשר תפיסה מקסימלית של רכוש לצורך חילוט עתידי. יש לזכור כי צווים מסוג זה מנוהלים על ידי הפרקליטות, בלוי תצהיר של פרקליט המחוז.

5. שלב ה': ליווי החקירה הגלויה

תוצרי שלב ה': ייעוץ שוטף של הפרקליט לצוות החקירה ובמקביל למידת הפרקליט את הראיות שנאספות במהלך החקירה הגלויה, באופן שיקל על הפרקליט לגבש עמדה משפטית לעניין התיק זמן קצר לאחר העברת חומר החקירה לפרקליטות.

דגשים:

- א. בשלב זה הפרקליט אמור להעריך את הראיות הנאספות תוך נקודת מבט של "אולם בית המשפט". היינו, האפשרות לבסס אישומים באמצעותן או להפריך את החשדות. בשלב זה על הפרקליט לנסות ולהעריך את האפשרות להביא את הראיות בפועל אל אולם בית המשפט (עדים מחו"ל, עדים חולים, עדים שסירבו להעיד וכו') ובהתאם לכך להכווין את צוות החקירה.
- ב. החקירה בשלב זה ממוקדת במתווה החקירה שנקבע על בסיס ממצאי החקירה הסמויה. עם זאת, הניסיון מלמד, כי ראיות שנאספות במסגרת החקירה הגלויה מולידות כיווני חקירה נוספים. הפרקליט יסייע במיקוד צוות החקירה, יסייע לראש הצוות בהערכת פוטנציאל כיווני חקירה (במידת הצורך גם במהלך חקירות פרונטאלית) ובפתרון שאלות משפטיות, שעשויות להיות להן השלכות על ממצאי החקירה.
- ג. כאמור, אחד המאפיינים של תיקים כלכליים הוא טיפול ממושך שנובע, בין היתר, מריבוי חשודים/נאשמים, מריבוי עבירות ומהצורך להתחקות אחר נכסים רבים ולתופסם באופן זמני. אחד התפקידים החשובים של הפרקליט המלווה, בשלב זה, הוא סיוע למיקוד החקירה בחשודים העיקריים ובעבירות העיקריות כמו גם באיתור הנכסים המיועדים לחילוט ובביסוס התשתית המשפטית והעובדתית לחילוט נכסים אלו. זאת, במטרה לייצר חקירה יעילה ככל הניתן שתאפשר גיבוש מהיר של עמדת הפרקליטות וניהול מהיר ואפקטיבי של המשפט עצמו.⁷
- ד. על הפרקליט להיות זמין, ובמידת הצורך נוכח פיזית ביחידה החוקרת.

⁷ ראו לעניין זה את הנחיית היועמ"ש 4.1202 משך טיפול התביעה עד להגשת כתב אישום.

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך###	

- ה. עדכון הפרקליט בתוצאות החקירות אמור להיות שוטף ורציף, מידי יום.
- ו. במקביל מומלץ שהפרקליט ייחל בסיכום ראשוני של הראיות, דבר שיסייע לקצר את זמן הטיפול בתיק לאחר העברת חומרי החקירה לפרקליטות.
- ז. במידת האפשר מומלץ כי סיכום הראיות על ידי הפרקליט המלווה יעשה בדרך של טיוטת כתב אישום או טיוטת חשדות כאשר בהערת שוליים או בכל דרך אחת תהיה הפניה לכל אחת מהראיות (האזנות, עדות, מסמכים, תע"צ וכיו"ב) המבססות את הנטען בכתב האישום. במקום שישנה תיזה משפטית המבססת את האישום, רצוי שתיוזה זו תועלה על הכתב ותשתלב בטיוטה זו.

6. **שלב ו' שילוב אכיפה כלכלית/ משלימה** (רלוונטי לכל שלבי החקירה, יבוצע במועד הרלוונטי המוקדם ביותר):
- הפרקליט, יחד עם צוות החקירה, יבחן בשלב המוקדם ביותר האפשרי את הצורך לשלב אכיפה כלכלית-משלימה בתוכנית החקירה. זאת, על סמך הידע המשפטי והיכרותו עם הגורמים הרלוונטיים (שלב זה יערך במקביל לחקירה הסמויה ולאורך כל החקירה).
- תוצר מתבקש:** שילוב אמצעים לבר פליליים שיופעלו נגד המעורבים בפרשה במקביל, או מיד לאחר המעבר לחקירה גלויה.

דגשים:

- א. הפרקליט המלווה יבחן את האפשרות לשלב אמצעים לבר פליליים, כגון:
- (1) שלילת רישיונות.
 - (2) שומות מס אזורי.
 - (3) עיצומים כספיים.
 - (4) הגשת תביעות אזרחיות.
 - (5) הוצאת שומות לפי סעי' 194 לפקודת מ"ה.
 - (6) חסימת אתרי מחשב.
 - (7) סגירת בתי עסק על סמך ראיות מנהליות.
 - (8) הטלת עיצומים כספיים.
- ב. במידה ונמצא כי קיימים אמצעים לבר פליליים מתאימים, על הפרקליט לפעול לשילוב אותם אמצעים בתוכנית החקירה בדרכים הבאות:
- (1) קיום פגישת עבודה ל"תיאום ציפיות" בין צוות החקירה לבין הרגולטור הרלוונטי (במידה וקיים) וכן כדי לתאם פעולות חקירה אל מול פעולות רגולטוריות ולוודא שההליך האחד אינו פוגע בהליך השני.
 - (2) שילוב חוקרים/רגולטורים מטעם גורמים חיצוניים (מס-הכנסה, מע"מ, המפקח על נותני שירותי מטבע, חוקרי רשות ני"ע וכיוצא בזה).

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך: ###	

(3) במידת הצורך על הפרקליט לפעול לשילוב פרקליט אזרחי/מינהל/פיסקאלי, אשר יסייע בשילוב האמצעים הלבדיליים.

7. **שלב ז' מיפוי כלכלי של החשודים** (רלוונטי לכל שלבי החקירה, יבוצע במועד הרלוונטי המוקדם ביותר):

במקרים הרלוונטיים הפרקליט יכווין את צוות החקירה לעריכת מיפוי כלכלי של החשודים. המטרה של שלב זה היא לאפשר, בהמשך הדרך, חילוט זמני וסופי של רכוש השייך לחשודים. שלב זה יחל במקביל לחקירה הסמויה.

תוצר שלב ז': רשימת רכוש מפורטת, הכוללת ראיות לבעלות, לגבי כל חשוד בפרשה.

הכלים לגיבוש רשימת הרכוש הרלוונטי:

א. האחריות לגיבוש רשימה זו מוטלת על כתפי המשטרה. על הפרקליט המלווה לוודא שפעולות אלה מבוצעות ולסייע לצוות החקירה במקרים בהם מתעוררים סימני שאלה.

ב. איתור נכסים הרשומים על שמות החשודים: חלק זה בגיבוש הרשימה הוא הפשוט יותר, שכן מדובר ברכוש הרשום על שמות החשודים. על צוות החקירה לפנות לגופים הבאים:

(1) הרשות לאיסור הלבנת הון.

(2) בנקים.

(3) חברי בורסה.

(4) לשכות רישום מקרקעין (טאבו, ממ"י, חברות משכנות).

(5) משרד הרישוי.

(6) מרשם כלי השיט.

(7) חברות אשראי.

ג. איתור נכסים השייכים לחשודים, אך רשומים על שם אחרים. גיבוש חלק זה של הרשימה מורכב יותר. יש לוודא כי המשטרה פועלת להגיע אל אותם נכסים, בין היתר, באמצעות שימוש בכלים הבאים:

(1) מעקב ותצפית אחר החשודים לצורך איתור כלי רכב ונדל"ן.

(2) בדיקה במערכת דו"חות תנועה של המשטרה לצורך איתור כלי רכב בהם משתמש החשוד.

(3) בדיקת חקירות קודמות של החשוד במידה וקיימות כאלה במערכת המשטרתית, במטרה לחשוף רכוש עליו דיבר החשוד.

(4) האזנות סתר (הכוונת המשקלטים להתייחס לסוגיית איתור הרכוש ולסווג שיחות רלוונטיות הנוגעות לנכסים).

(5) בקשה ספציפית לרשות לאיסור הלבנת הון העשויה לאתר רכוש השייך לחשוד גם אם אינו על שמו.

(6) בדיקה ברשויות המס.

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך ###	

7) בדיקה ברשמים השונים (רשם החברות, רשם השותפויות, רשם העמותות, טאבו, רשם המשכונות ועוד)

ד. מיפוי טוענים לזכות פוטנציאליים - יש צורך כבר בשלב ראשוני זה, לאתר את הטוענים לזכות הפוטנציאליים לגבי הרכוש הרלוונטי: בנקים, בני משפחה, חברות מימון שותפים, בעלים רשומים. מיפוי הטוענים לזכות יאפשר לגבות הודעות רלוונטיות מיד עם המעבר לחקירה גלויה. יש צורך לנסות ולחשוב מראש על הטענות המשפטיות / העובדתיות הפוטנציאליות של הטוענים לזכות ומידת הצורך להפריך כבר בשלבים הראשונים של החקירה.

ה. ניהול הרכוש בשלב הביניים

2. במידה וצפוי כי יתפסו, באופן זמני, נכסים / זכויות / חפצים מסוגים שונים באופן שתידרש היערכות לצורך תפיסתם (כגון: רכבים, שיקים, אבנים יקרות, מניות, חיות ועוד), הפרקליט ידאג לעדכן מראש את פרקליט המחוז הרלוונטי ואת מטה האכיפה הכלכלית בפרקליטות המדינה וזאת כדי לגבש מראש דרכים לתפיסה יעילה ואפקטיבית של הרכוש.

3. שמירה על קו הגבול שבין הפרקליט המלווה לבין צוות החקירה

8. כפי שפורט לעיל, מומלץ שהפרקליטות תלווה באופן צמוד חקירות של עבירות צווארון לבן ושחיתות שלטונית. ליווי מסוג זה מתחייב נוכח אופיים המיוחד של התיקים הנדונים. ליווי שכזה יכול לשפר באופן משמעותי את ההתמודדות עם הבעיות העיקריות שמעוררים תיקים מסוג זה: א. מורכבות עובדתית ומשפטית; ב. משך טיפול ארוך באופן יחסי. בעיות אלה, מובילות לצערנו בחלק מהמקרים לסגירת התיק, או להגשת כתבי אישום מצומצמים יחסית להיקף העבירות שנעברו בפועל.

9. עם זאת, כאמור, הפרקליט המלווה אינו מהווה תחליף לחוקר ולא לראש צוות החקירה. גלישה אל עבר ביצוע תפקידיהם של החוקרים אף עלולה לפגוע בתיק. הדגש הוא על כך שהפרקליט מלווה, מכווין, ומיעץ, אך לא מבצע בעצמו את החקירה, או מקבל את ההחלטות במקום ראש צוות החקירה.

10. למותר לציין כי אין זה אפשרי להציע מראש רשימה סגורה של כללי עשה ואל תעשה. יחד עם זאת, נוכח הניסיון המצטבר בטיפול בתיקי צווארון לבן, דומה שישנם מספר דגשים חשובים שראוי להזכיר במסמך זה:

א. פרקליט אינו אמור להיפגש פנים מול פנים עם הנחקרים או להעביר מסרים אל הנחקרים באמצעות צוות החקירה. ככלל, מוטב שהפרקליט ישמור מרחק מהנחקרים עצמם. זאת, למעט מקרים חריגים ובאישור של דרג ממונה, שבהם מחויבת פגישה של הפרקליט עם נחקר.

ב. הפרקליט אינו משתתף באופן פעיל בביצוע פעולות החקירה.

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיה מס' ### - ליווי חקירות כלכליות מורכבות
תאריך###	

ג. הפרקליט אינו משפיע על האופן שבו נרשמות תשובות הנחקר בהודעות שנגבות.

ד. הפרקליט אינו משתתף בפעולות של איסוף ראיות.

ה. הפרקליט אינו מנסח זכ"דים יחד עם צוות החקירה.

ו. באופן כללי, יש להימנע מכל פעולה שעלולה להוביל למצב שבו עדותו של הפרקליט תידרש במשפט.

4. מינוי רפרנטים וקיום פגישות עדכון מובנות, במקרים בהם לא ניתן להקצות פרקליט מלווה:

11. לאור עומס העבודה הקיים, לא ניתן לצוות לכל תיק העוסק בעבירות כלכליות/שחיתות ציבורית פרקליט מלווה.

12. עם זאת, חשיבות רבה נודעת למעורבות הפרקליטות בתיקים מורכבים כבר בראשית הדרך, לפיכך גם בתיקים בהם לא מונה פרקליט מלווה על פי העקרונות לעיל, יש לשאוף לקיום שיח מקדים, בין החוקרים לפרקליטות, זאת באמצעות ישיבות סטטוס לשם עדכון והיוועצות כללית.

13. לשם כך, מעבר למעורבות פרקליט המחוז עצמו, יהיה נכון למנות בכל מחוז ומחלקה רלוונטיים רפרנט בנושא שחיתות שלטונית. הרפרנט יעבוד מול המשטרה בתיקי שחיתות שלטונית, בהם אין פרקליט מלווה. הרפרנט ייתן, בשלבי החקירה הראשונים, חלק מסוים מן המענה שפרקליט מלווה אמור לתת.

14. הרפרנט, יחד עם פרקליט המחוז, או מנהל המחלקה הרלוונטיים, יפגשו פעם, או פעמיים עם צוות החקירה ולוודא עימם שקווי המתאר הכלליים של החקירה ברורים: א. הוגדרו החשדות הרלוונטיים; ב. הוגדרו החשודים הרלוונטיים; ג. יסודות העבירות וטענות הגנה המתבקשות מוכרים לחוקרים (וכיוצא באלה עניינים בסיסיים שיקדמו את יעילות החקירה ויסייעו לצמצם את הצורך בהשלמות חקירה בעתיד).

15. פרקליט המחוז, או הרפרנט, אינם תחליף לפרקליט מלווה, ולא יוכלו להעמיק בכל חקירה וחקירה. עם זאת, גם אם המענה שיתן הרפרנט יהיה מוגבל, הרי שיחיה בכך כדי לתרום ליעול הטיפול בעבירות צווארון לבן.

16. בנוסף, הרפרנטים יהיו מוקדי ידע מקצועיים רלוונטיים במחוזות השונים, ויסייעו במידת האפשר, גם לפרקליטים המלווים את תיקי השחיתות השלטונית.